

Lajnar Florijan.

Črtica. — Spisal Pavel Perko.

selej, ko se je izvedelo, da bo lajnar Florijan godel, je zavladelo med otroki veselje, da se ne dá popisati.

»Lajnar Florijan bo godel!« je šlo od ust do ust. In v pol ure je vedela vsa vas, da bo lajnar Florijan godel.

In že kar naprej sem ga videl, kako bo sedel ob voglu mize, ko bomo prihajali. S komolcem se bo opiral na mizo in dobrovoljno in z nasmehom bo zrl na nas, ki se bomo polagoma zbirali v njegovi sobici. Otroci, ženske, semintja kak postaran mož: to bodo tisti, ki se bodo kakor vselej zbrali, da ga poslušajo. In šele ko bo zadnji na svojem mestu, se bo dvignil lajnar Florijan in stopil v čumnato po lajno.

»Ah, to bo prijetno!«

Oči so se nam svetile in se obračale v zaprta vrata čumnate, ki je za njimi ropotalo, kot bi kdo nekaj premikal in prestavljal...

»Lajna!«

Florijan se je prikazal z lajno v naročju in slovesno, brez smeška, skoraj strogo korakal proti mizi, kamor je postavil lajno ter jo pritrdil z vijakom, da se ni gibala.

Lajnar Florijan je bil še mlad človek v najboljših letih. Ob delavnikih je hodil v dnino h gospodarju Mihaču, ki mu je za to dajal v svoji bajti streho in stanovanje. Le pozimi, tako okrog Božiča, je izginil lajnar Florijan za nekaj tednov od doma: šel je v koledo. To navado je dobil po očetu Tomažu, ki je sedaj na stara leta bolehal za naduho in ni mogel z doma. — Ko so pa prazniki minili, ako ne prej, se je zopet prikazal lajnar Florijan, in lajna je počivala do drugih koled. — Ne! Ob nedeljah ni počivala! Ob nedeljah so popoldnevi dolgi, zato smo le silili v Florijana in se nismo dali oplašiti za nobeno ceno, dokler nam ni obljubil, češ: »Pa naj bo! Ob štirih pridite!«

In potem je šlo po vasi kot blisk: »Lajnar Florijan bo godel! Ob štirih bo godel!«

Nekaj slovesnega je bilo na njegovem obrazu, kadar je godel. Izprva je predeval in preobračal tiste medene zapone ob straneh, da ni hotelo biti konca. Naposled je dvignil zastor, da se je zgornji del lajne izpremenil v podolgovato svitlo sobo, zaprto z velikimi stekli in prevrtano po tleh s čudno zavitimi črtami. To so bila pota, ki so po njih imeli skakati iz lesa narejeni in v svilnato obleko oblečeni možici in možički...

Ha, poglejte! Ali se niso odprle skrite durice v lajni in iz notranjih prostorov je priskakljal — ne, ni priskakljal, ampak počasi in dostojno se je prizibal gosposki človek z visokim klobukom in s popotno palico v roki. Moško gre po poti... Tu je gozdič, kjer rastejo smreke in borovci... Hu, ali ne gleda izza one smreke dvoje divjih oči in preži na popotnika? Da, to je ropar s sekiro v roki... Zdajnzdaj bo prišel popotnik mimo — sapa nam zastaja — kaj bo! Že nastavlja sekiro... že zamahuje... toda

LAJNAR FLORIЈAN.

stoj! Izza druge smreke je stcпил orožnik z nasajenim bajonetom in z ostrim pogledom... Položil je roparju roko na ramo... Že ga uklepa... Kmalu nato gre ropar prvi, orožnik za njim, in nazadnje gosposki popotnik, ki si je v veselju, da je rešen, prižgal cigareto in se hudomušno smeji, kot bi hotel reči: »Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade.«

Ali ni to lepo? Ah, Florijanova lajna: koliko veselih ur nam je napravila!

Pa je predejal lajnar Florijan zaklopko, navil kljuko in med počasno godbo se je odprl drug prizor.

Poglejte! Miza, dva stola, na mizi skleda s krompirjem v ošlicah... Na stoleh mati in sin. Jesta, toda žalostna sta jima obraza. Jed jima ne gre v slast... Preden je skleda prazna, položita žlici po mizi in mati si obriše solze v predpasnik...

»Zadlužila sta se in gospodar jima je odpovedal stanovanje,« je razlagal lajnar Florijan.

»Ah? Ali res?«

Lajnar Florijan pa je zavrtel kljuko in godba je igrala počasi, žalostno... Sedaj —! Ali ni bilo kot da so zaječale duri? Res: duri — v lajni namreč — so se odprle in k mizi se je približal s trdimi koraki gospodar. Pred materjo in sinom obstoji, maha z rokami, cepta z nogo, tolče po mizi — vsi vemo, kaj hoče... Naposled se dvigneta mati in sin; mati pospravi po mizi, sin pobere po kotih tisto malo, kar je — in iz hiše morata... Ah, kako smo godrnjali nad brezsrčnim gospodarjem. Toda kaj je pomagalo! Prevzetno je odšel gospodar skozi duri, zaklenil in — izginil...

Ali je sedaj konec? Ne! Lajnar Florijan je predejal zaklopko in videli smo čisto nov prizor.

V veliki, čedni sobi leži bolnik na smrtni postelji. Obraz njegov — ali ni obraz gospodarja, ki je podil sirote iz hiše? Da! Prepadel je in bled, a spoznamo ga! In — u! — kaj vidimo! Ob postelji pri nogah stoji — ne povem, kdo! Roče ima in iz ust mu gori in za odejo vleče... Ob zgglavju pa stoji angel in joka... Kaj mora trpeti bolnik! Kako zavija oči, kako se obupno brani! Par otročičev, nedolžnih in malih, pobožno moli ob postelji... Angel se ozira nanje in od njih proti nebu, kot bi hotel prositi Boga, da naj prošnja malih zaleže pred njim... Kaj bo? Smili se nam bolnik; zakaj za svojo trdosrčnost je moral trpeti veliko... In res — vrata se odpro — v orgljah zacinglja — v sobo stopi duhovnik... Angel se zravna radosten pokonci, hudobec se je zvil in nekam izginil... Pregrinjalo je padlo čez lajno in godba je utihnila... Šele čez dolgo časa smo se zavedeli, da smo pri lajnarju Florijanul!

Ah, nikoli te ne bom pozabil, lajnar Florijan! Koliko veselih ur si nam napravil tiste čase!

Toda kaj vam povem! Z lajnarjem Florijancom se je zgodilo potem skoro enako, kot je kazala dogodba o materi in sinu. Poslušajte!

Florijanov gospodar je bil trd in skop človek. Gospodar Mihač — kdo ga ni poznal! Dokler je bil živ še stari Tomaž — Florijanov oče — toliko časa jih ni gonil iz bajte, ker Tomaž je imel izgovorjeno do smrti. Toda tisto zimo je Tomaža pobrala naduha, in gospodar Mihač je napovedal Florijanu skoro na dan pogreba: »Sedaj boš moral iti.« In zakaj? Zavoljo železnice! Tedaj je namreč imela steči železnica skozi našo dolino. Z železnico — tako je menil gospodar Mihač — bodo prišli tujci v kraj, tujci pa prineso denar in stanovanja so drago plačana ... Sobi v bajti bo torej prebelil in posnažil, da bodo v stanovanje tujcem!

In po vsej vasi se je razvedelo kakor burja:

»Gospodar Mihač bo prezidal bajto za tujce; lajnar Florijan bo pa moral po svetu ...«

Še dobro vem, kako je nas otroke pretresla ta novica. Kako nas je bolelo srce, ko smo videli hoditi lajnarja Florijana s povešeno glavo in z žalostjo na obrazu! Sosedje so stopili skupaj in prigovarjali Mihaču, naj ostane s stanovanjem pri starem; zakaj stvar s tujci je negotova stvar ... Florijana pa ima pri hiši kot delavca, ki ga potrebuje vsak čas. — Nič ni pomagalo; gospodar Mihač je ostal trdovraten in se je zanašal na tujce.

»Hm! Za delo dobim človeka, kadar ga hočem! A tujec — ta pride in gre, ako ne dobi stanovanja ...«

Tako je modroval gospodar Mihač in se z desnim očesom smejal. Vselej, kadar je govoril, se je z desnim očesom smejal; z levim pa je gledal v daljavo.

No, in železnica se je gradila in gospodar Mihač je prezidaval bajto ... Lajnarja Florijana pa ni bilo več; vzela ga je bila neka noč. Tisto jutro na vse zgodaj ga je stari Martinko videl še na pokopališču na Tomaževem grobu. Od tam jo je ubral po cesti proti mestu z lajno na rami. Solze si je baje otiral z lica, ko je odhajal ... Rekli so, da je šel k stricu, ki je doli ob vzhodu Gorjancev kahal smolo in prodajal smolnjak.

Po tistem je preteklo več let. Otroci smo odrasli; nekateri so se učili rokodelstva, drugi so delali doma, jaz pa sem šel v šolo, da se izučim za gospoda. Lajnarja Florijana pa nismo pozabili ne jaz, ne drugi; zakaj tisti časi, ki smo jih preživeli ob njegovi lajni, so bili vendarle prelepi, da bi jih človek pozabil ...

Mislite si sedaj, kako sem se začudil, ko sem nekoč šel na počitnice in sem zagledal ob cesti poleg studenca moza, zamišljenega in krpajočega svoj suknjič. Pogledal sem ga od bliže — bil je lajnar Florijan! Lajna je ležala poleg njega v travi.

»Florijan, ali si ti?« sem ga ogovoril.

Dvignil je glavo ter me spoznal. V tem času mu je bil obraz upadel in zagorel; oči pa so bile še vedno iste: malo žalostne, malo zamišljene ...

Spoznal me je tudi on. Za hip mu je šlo veselje po obrazu. Vzel je iz ust malo pipico ter mi podal roko preko lajne. Potem se mu je pa obraz zasenčil, in kakor davni spomini so mu šli mimo duše ...

»Kam greš? Odkod prihajaš?« sva se izpraševala.

»Doma sem bil... Pravzaprav — gori-le sem bil... Saj doma itak nimam!«

Pokazal je z roko proti moji rojstni vasi in je umolknil. Bil je sploh molčec; a ta hip — zdelo se mi je — je trpka poteza okrog ust delala njegovo molčečnost še bolj rezko...

»Kam sedaj?«

»V Ameriko.«

»V Ameriko —?«

»Da. Pravzaprav: najpoprej v mesto. Tam prodam lajno, da bom imel za vožnjo, kar mi še manjka... Trgovec mi je obljubil trideset kron. Vredna je več, a kaj hočem! — Potem pa v Ameriko!«

Pogovoril sem se z njim še to in ono. A bil je redkobeseden in težko je bilo pri srcu meni in njemu. Čudno! Bil mi je kakor ljub spomin iz otroških let... In njegova lajna — kako naj jo pozabim! Ležala je tam v travi — danes še njegova last, jutri že v tujih rokah... Trideset kron! — Ko bi jih imel petdeset, sto, dvesto... z veseljem bi mu jih bil ponudil. Toda bil sem revež, dijak... In tako sem molčal ter mu molčec podal roko v slovo:

»Z Bogom, Florijan! Srečno pot!«

»Z Bogom!«

Po tistem se nisva več srečala v življenju.

* * *

Skozi našo dolino je res stekla železnica. Prinesla je s seboj marsikaj dobrega, a tudi marsikaj slabega. Jaz nisem prijatelj železnice — že radi lajnarja Florijana ne, ker ga je bila pravzaprav železnica pregnala iz kraja!

No, če kdo — gospodar Mihač se je tudi varal nad železnico. Njegovo upanje na tujce je šlo po vodi; tujcev ni bilo.

Kako bo tujec, ko mora imeti kolodvor prav pred nosom! Pri nas pa so prenesli postajo pol ure proč v sosednji Log. No in sedaj drči železnica mimo nas in nas niti ne pogleda. V Logu pa ostaja gospoda in Ložani so ji sezidali hiš in hotelov na preostajo.

Mihačeve sobe v bajti pa stoji osnažene in predelane — toda brez ljudi. Mihačev сосед, ki ima prodajalno v vasi, spravlja proti mali odškodnini železnino in cement v te prostore... Ako odpreš vrata, zagledaš v izbi, kjer je nekdanj stanovan lajnar Florijan, meter na visoko naložene železnine in cementnih vreč. Miši in podgane imajo tukaj svoja skrivališča; pod stropom in po kotih pa gnezdiyo pajki in razprezajo svoje mreže čezdalje bolj na široko... Oh, kako so vendar sedaj pusti ti prostori! Kakšno življenje pa je vladalo po teh sobah takrat, ko je v njih stanovan naš lajnar Florijan!

